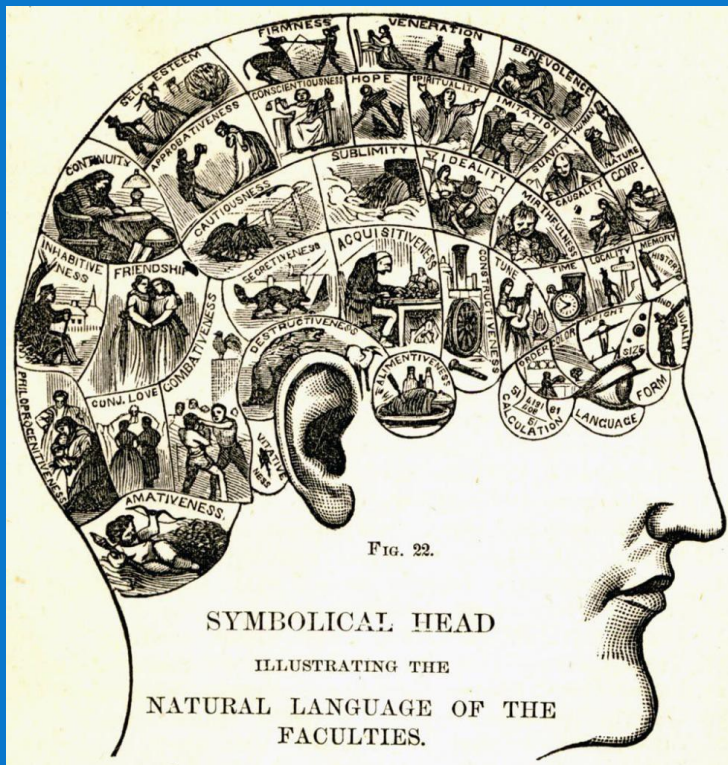

Z punktu widzenia kognitywisty: język naturalny

Wykład IV:

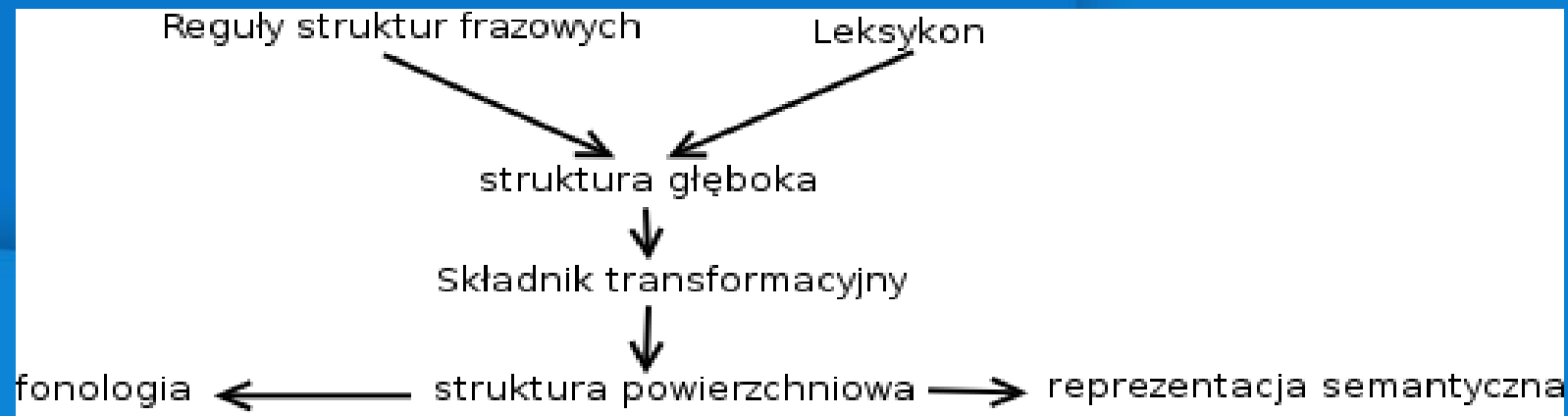
O znaczeniach w języku

O roli składni...

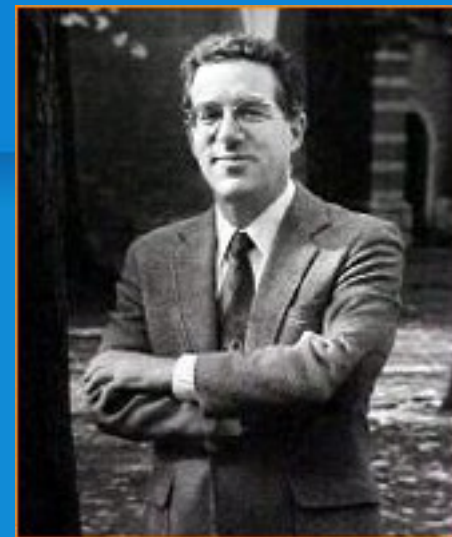
Syntaksocentryzm: źródłem wszelkiej generatywności w języku jest składnia (reguły struktur frazowych)

struktury głębokie (później: powierzchniowe) determinują reprezentację semantyczną

struktury powierzchniowe determinują fonologię

Język jako (umysłowy) pośrednik

[Ray Jackendoff]

Język jest **zdolnością mentalną**, na której funkcjonowanie składają się moduły: syntaktyczny, semantyczny i fonologiczny, współdziałające by **przekształcić ciąg słów na strukturę pojęciową**, oraz by w oparciu o struktury semantyczne wygenerować wypowiedzi języka naturalnego

Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar,
Evolution (2000)

Semantyka, umysł i poznanie

Ray Jackendoff, Tufts University

Semantics and Cognition (1976)

Semantic Structures (1990)

Foundations of Language: Brain, Meaning, Grammar, Evolution (2002)

Język to zjawisko mentalne
o charakterze obliczeniowym
realizowane przez mózg

Zadania lingwistyki

struktura zdania zorganizowana na przynajmniej 4 poziomach:

- fonologicznym
- syntaktycznym (gramatyka *X-kreska* [*X-bar*])
- semantycznym/pojęciowym
- przestrzennym

Każda adekwatna teoria lingwistyczna musi uwzględnić **przynajmniej** tak złożoną strukturę

Zadania lingwistyki

poziom semantyczny:

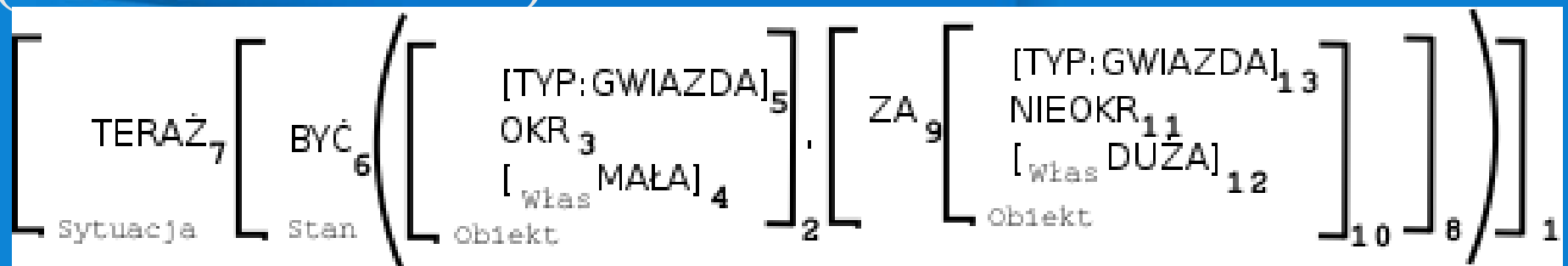
trudno o zgodę co do sformułowania (struktura konceptualna Jackendoffa, sieci semantyczne, notacja logiczna, ramy i skrypty...)

składniki konceptualne i relacje pomiędzy nimi:

funkcyjno-argumentowa [_xF[_y...],[_z...]]

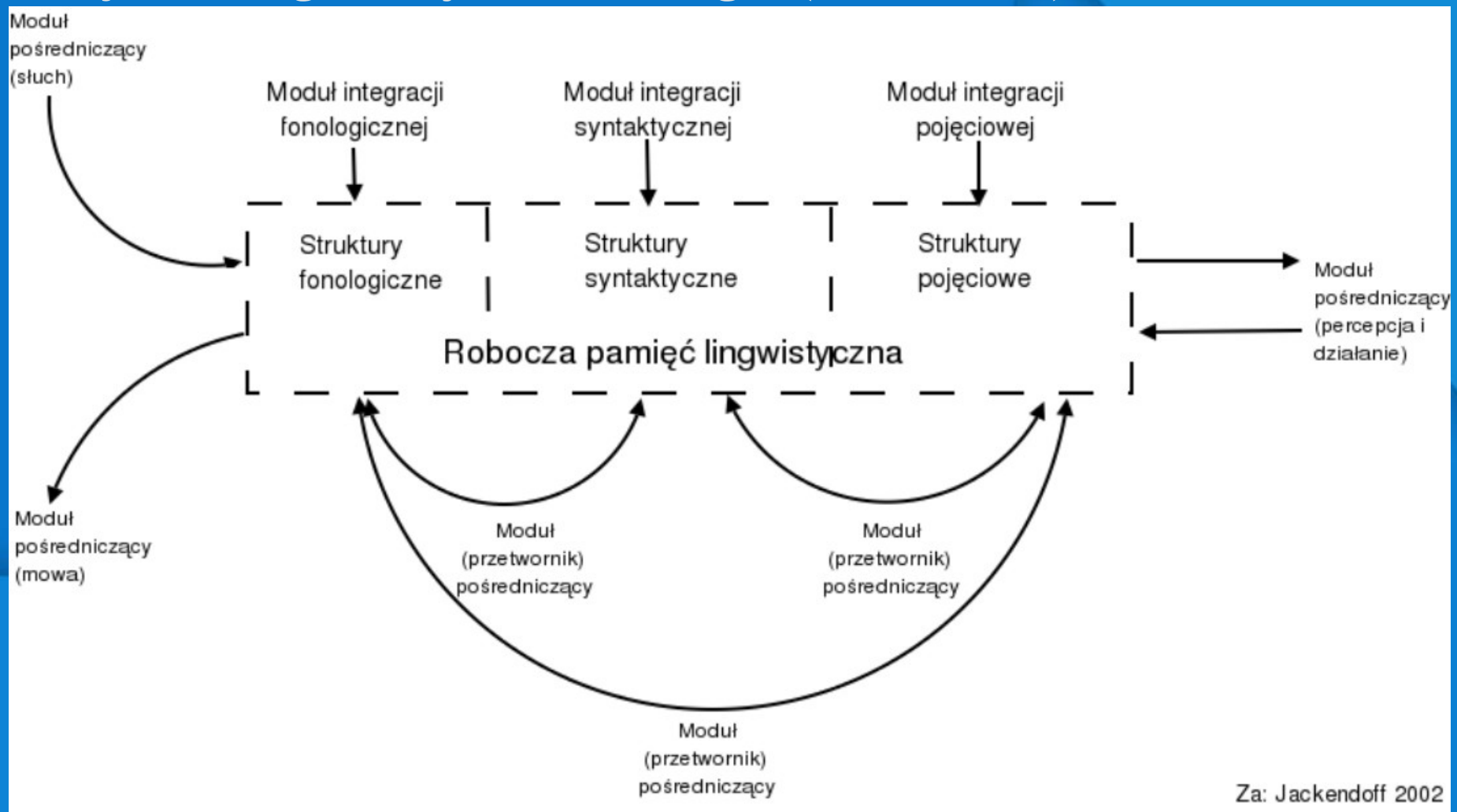
modyfikacja

struktura przestrzenna: obraz sceny, którą zdanie opisuje (Johnson-Laird 1983)

Model zdolności językowych

Trójdzielna gramatyka równoległa (Jackendoff)

Kognitywistyczne ujęcie znaczenia

(1) Jak można charakteryzować wiadomości/myśli/ pojęcia które mówiący wyrażają/przekazują używając języka?

(2) W jaki sposób język je wyraża/przekazuje?

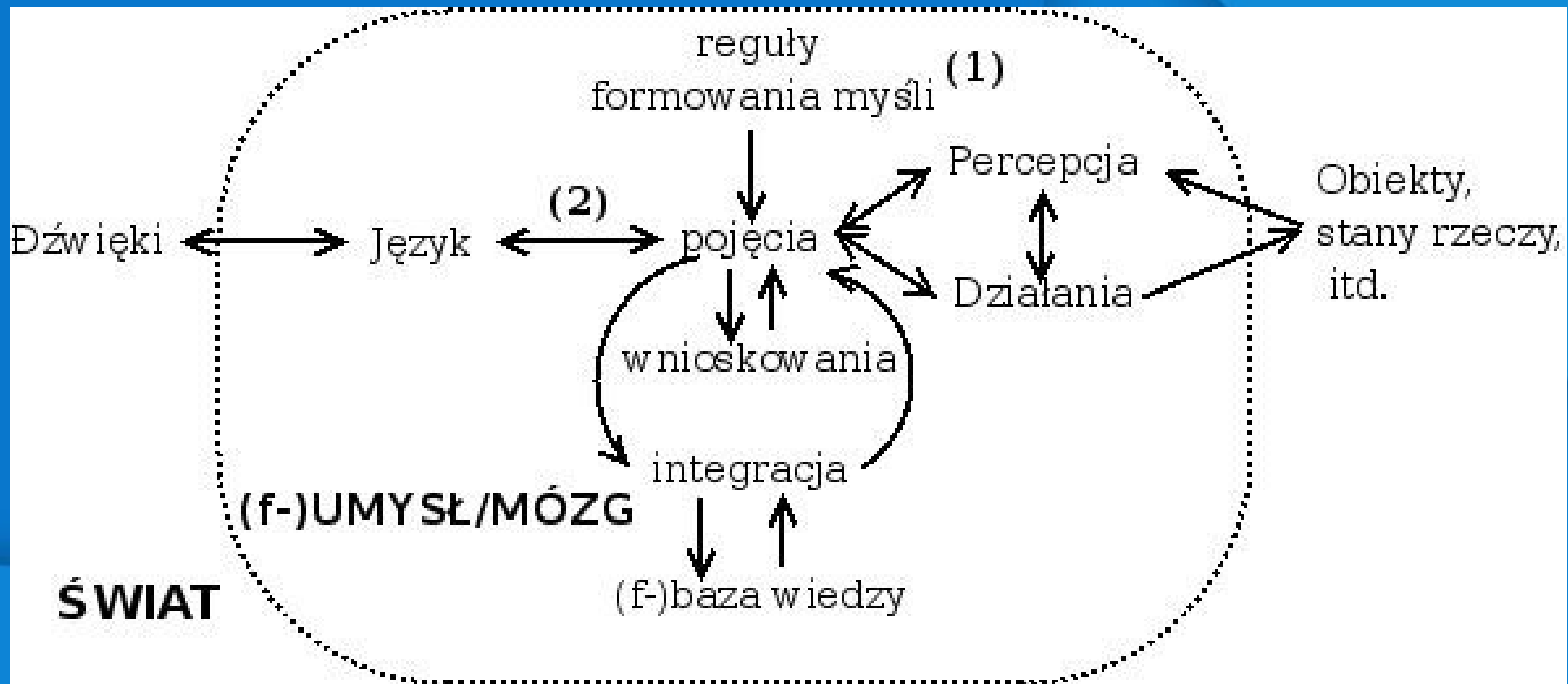
(3) Dzięki czemu takie jednostki mentalne funkcjonują jako znaczenia?

Procesy kognitywne wykorzystujące wiadomości językowe:

- procesy integrujące je z dotychczasową wiedzą
- procesy wyciągające wnioski i wydające sądy
- procesy wykorzystujące wiadomości językowe do kierowania uwagi na świat postrzegany zmysłowo i wyrabiające ocenę

Semantyka w teorii umysłu

procesy wiążące wiadomości językowe z działaniami na/w świecie

Podejścia kontekstualistyczne

istnieje szereg podejść traktujących znaczenie nie jako zjawisko mentalne, ale jako element (część) “środowiska”:

- **behawioryzm**: myślenie to cicha mowa
- **Wittgenstein**: nie ma ustalonych znaczeń związanych z wyrażeniami językowymi; najlepiej skatalogujemy kontekstualne użycia wyrażeń
- znaczenie nie jest czymś w mówiącym lub słuchającym, ale jest “**negocjowane**” w **interakcjach** pomiędzy nimi (konstrukt społeczny)

Kolejne pytania

- (4) Co jest obecne w umysłach ludzi, gdy “chwytają” znaczenie?
- (5a) Jak społeczne interakcje pomiędzy jednostkami kształtują myśli i znaczenia
- (5b) W jaki sposób współdziałające jednostki uznają, że dzielają pewne idee?
- (6a) Jak współdziałające jednostki rozpoznają, że mają odmienne idee?
- (6b) W jakich warunkach jednostka decyduje się przyjmować idee kogoś innego?

H. Putnam o znaczeniach

The Meaning of Meaning (1975)

istnieją słowa, których (pełnych) znaczeń nie znamy

propozycja “lingwistycznego podziału pracy”: eksperci i laicy

Konkluzja: znaczenia nie są w głowach, ale “gdzieś w społeczności”

ale: (4), (5a), (6 a,b)

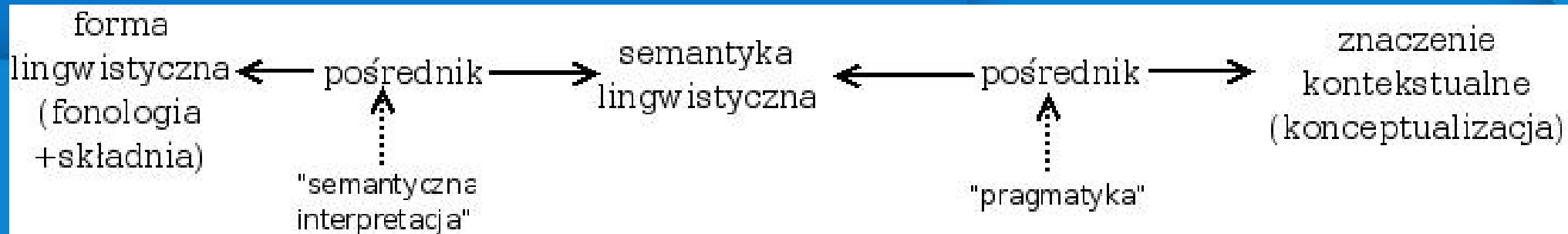
6b: dyskutujący eksperci (brak znaczenia “w społeczności”)

Semantyka (specyficznie) lingwistyczna

... w odróżnieniu od wiedzy nielingwistycznej, myśli, znaczenia kontekstualnego

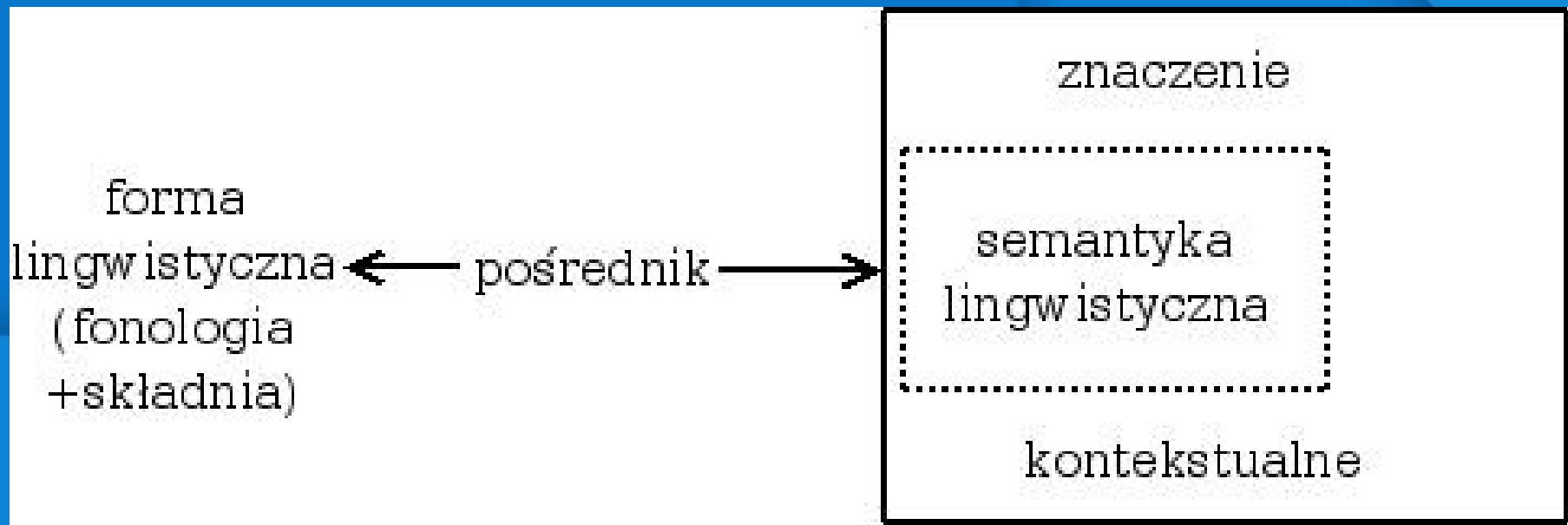
Dwa sposoby oddzielenia:

istnieje forma struktur poznawczych odmienna od formy lingwistycznej (fonologia i składnia) oraz znaczenia kontekstualnego (konceptualizacji) Katz, Chomsky, Sperber

Semantyka (specyficznie) lingwistyczna

semantyka lingwistyczna to “okrojona” wersja znaczenia kontekstualnego obejmująca jedynie podzbiór jednostek i rozróżnień tego ostatniego

Semantyka lingwistyczna vs konceptualizacja

semantyka **charakterystyczna dla języka** implikuje szczególną semantykę lingwistyczną

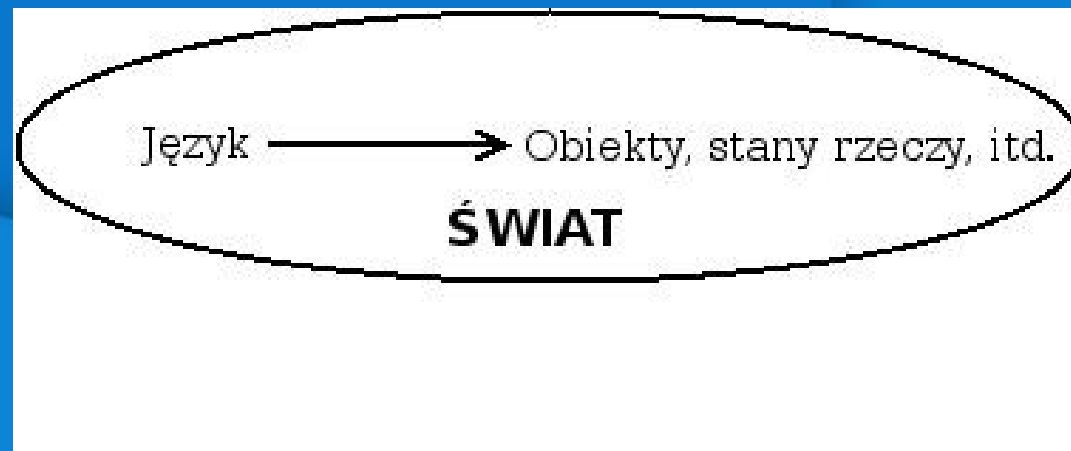
- języki mają **odmienne zbiory jednostek leksykalnych** zakładających odmienne systemy kulturowe (problem przekładu)
- języki wykorzystują **odmienne wzorce leksykalizacji** skorelowane z odmiennymi wzorcami gramatycznymi
- **odmienne kategorie form fleksyjnych** skutkujące odmiennym podziałem przestrzeni semantycznej (rodzaj, czas)

Język i świat

wyrażenia lingwistyczne odnoszą się do rzeczy w świecie
(Abbott)

By określić, czy zdanie jest prawdziwe czy fałszywe dwie rzeczy
są niezbędne: (1) trzeba wiedzieć co zdanie znaczy oraz (2)
trzeba je zestawić z sytuacją w świecie rzeczywistym (Bach)

Frege: język jest niezależny od jego użytkowników – ludzi:

A teraz coś z zupełnie innej beczki:

Frege:

referencja (odniesienie):

sens: roślina o charakterystycznej budowie nadziemnej: z powierzchni wyrasta zdrewniały pień, na pewnej wysokości otoczony koroną...

skojarzenia osobiste: coś z czego w dzieciństwie spadłem, ścinane przez drwala:

Język i świat, ponownie

Jak pogodzić **realistyczny** pogląd na język z podejściem **mentalistycznym**?

Katz: wyrzucić mentalizm z gramatyki generatywnej pozostawiając formalną maszynę

Frege: ludzie używają języka dzięki temu, że go “wychwytyją” - metafora umysłu wchodzącego w kontakt z czymś w świecie

